

Więcej niż jeden język
podstawowe informacje
dla praktyków
pracujących z dziećmi
dwu i wielojęzycznymi

Kim są dzieci dwujęzyczne?

Często uważa się, że dwujęzyczną możemy nazwać tylko taką osobę, która zna dwa języki na takim samym, bardzo wysokim poziomie i obu nauczyła się we wczesnym dzieciństwie. Jednak obecnie naukowcy nie posługują się tak rygorystyczną definicją.

Za dwujęzyczną uznaje się każdą osobę, która ma na co dzień kontakt z dwoma językami i posługuje się nimi nawet w sposób daleki od doskonałości.

Tak więc dwujęzyczne będzie nie tylko dziecko wychowujące się w rodzinie, w której rodzice pochodzą z różnych krajów, ale też dziecko pochodzenia polskiego, które przyjechało do Polski po pewnym czasie mieszkania za granicą, czy też dziecko cudzoziemskie, które dopiero uczy się polskiego.

Dziecko mieszka dwa języki albo w jednym radzi sobie dużo lepiej, niż w drugim. Czy to problem?

Badania pokazują, że dzieci dwujęzyczne często osiągają kolejne kamienie milowe w rozwoju językowym w tym samym wieku co ich jednojęzyczni rówieśnicy. Zasób słownictwa dzieci dwujęzycznych w obu językach zależy w dużej mierze od ilości kontaktu z każdym z nich. Czasami bywa tak, że niektóre słowa (np. te związane z domem) dzieci znają tylko w jednym języku, a w drugim, który jest językiem edukacji, znają te, związane głównie z nauką. Może się więc zdarzyć, że dzieci dwujęzyczne mieszają języki, np. korzystają ze struktury gramatycznej jednego języka a wykorzystują słownictwo pochodzące z tego drugiego. Mimo, że słownik dzieci dwujęzycznych w każdym z dwóch języków może być uboższy niż u rówieśników, to słownik całościowy, uwzględniający oba języki jest porównywalny lub bogatszy.

Czy dziecko dwujęzyczne będzie bardziej inteligentne i będzie lepiej radziło sobie w szkole?

Na osiągnięcia szkolne dziecka wpływa bardzo wiele czynników. Badania wskazują, że dwujęzyczność może korzystnie wpływać na funkcjonowanie poznawcze, np. dwujęzyczne dzieci skuteczniej ignorują nieistotne informacje. Dodatkowo, dwujęzyczność może sprawiać, że dzieci lepiej funkcjonują społecznie, np. są w stanie lepiej przyjmować perspektywę innych osób. Nie wykazano jednak związków pomiędzy dwujęzycznością a poziomem inteligencji jak również trudnościami edukacyjnymi.

Wskazówki diagnostyczne

Prowadzenie diagnozy psychologiczno-pedagogicznej dzieci dwujęzycznych jest dużym wyzwaniem. Tutaj jedynie sygnalizujemy najważniejsze zagadnienia związane z pracą z dzieckiem dwujęzycznym, a także wskazujemy gdzie szukać informacji i pogłębiać wiedzę. Zachęcamy do lektury i szukania odpowiedzi na pytania towarzyszące diagnozie i pracy terapeutycznej na stronie [Bilingualism Matters Kraków](#).

- Jeszcze przed rozpoczęciem pracy z dzieckiem lub rodziną warto poczytać na temat kultury, z której pochodzi dziecko: istnieje bowiem ryzyko błędnej interpretacji zachowań, które w innej kulturze są właściwe.
- W miarę możliwości, warto poszerzyć diagnozę o obserwację w placówce edukacyjnej i konsultacje z nauczycielami pracującymi z dzieckiem na co dzień.
- Jeśli z powodu bariery językowej nie możemy nawiązać kontaktu z dzieckiem i/lub rodzicami, warto skorzystać z pomocy tłumacza. Roli tłumacza nie powinna pełnić bliska dziecku osoba.

- Na etapie diagnozy psychometrycznej zaleca się stosowanie testów wykonaniowych, a gdy jest to niemożliwe, innych testów psychometrycznych. Należy skupić się na jakościowej a nie tylko ilościowej ocenie wyników, zwracając uwagę na sposób, w jaki dziecko rozwiązuje zadania. Badając rozwój językowy warto pamiętać, że dziecko posługuje się dwoma językami i w związku z tym należałoby przeprowadzić diagnozę w obu językach.
- Na poziomie diagnozy pedagogicznej i logopedycznej zaleca się wykorzystanie diagnozy funkcjonalnej, która pozwala na określenie mocnych stron dziecka i obszarów wymagających pracy.
- Aby dostarczyć przydatnych wskazówek dla nauczycieli i rodziców, pisząc opinię psychologiczno-pedagogiczną warto szczegółowo opisać potrzeby i możliwości dziecka w zakresie rozwoju językowego.
- Warto pamiętać, że dwujęzyczność czy też oświadczenie migracji to tylko jeden z czynników składających się na poziom funkcjonowania dziecka. W ocenie sytuacji dziecka warto wziąć pod uwagę sytuację rodzinną, społeczno-ekonomiczną i zdrowotną. Trafna diagnoza będzie łatwiejsza, gdy poznamy specyfikę rozwoju dziecka dwujęzycznego i migrującego (materiały dostępne w literaturze polecanej).

Dwujęzyczność a zaburzenia rozwojowe

Dzieci dwujęzyczne nie doświadczają opóźnień w rozwoju mowy, zaburzeń językowych i trudności w uczeniu się częściej niż dzieci jednojęzyczne. Przeprowadzone do tej pory badania wskazują na brak dodatkowych opóźnień czy trudności u dzieci dwujęzycznych w porównaniu do populacji dzieci jednojęzycznych cierpiących na podobne zaburzenia. Wiadomo jednak, że dzieci dwu- i wielojęzyczne są bardziej niż jednojęzyczne narażone na nietrafną diagnozę zaburzeń językowych

Poniżej przedstawiamy kilka doniesień z badań, zachęcając do pogłębienia lektury:

Zaburzenia ze spektrum autyzmu (ZA): według aktualnych badań naukowych nie istnieją przeciwwskazania do porozumiewania się z dziećmi z ZA w dwóch językach. Kontakt dziecka z ZA z dwoma językami nie zwiększa opóźnień językowych, nie zmniejsza zasobu słownictwa dziecka i nie wpływa negatywnie na to, jak dziecko komunikuje się z innymi. Co więcej, istnieją przesłanki wskazujące, że dwujęzyczność może być nawet korzystna dla dzieci z ZA.

Mutyzm - dwujęzyczność sama w sobie nie wyjaśnia występowania mutyzmu u dzieci. Zaleca się, aby dzieciom dwujęzycznym nie stawiać diagnozy mutyzmu selektywnego, chyba że ich milczenie utrzymuje się przez co najmniej sześć miesięcy i przejawia się w obu językach.

Zaburzenia językowe (np. dysleksja rozwojowa, SLI/DLD). Badania pokazują, że dzieci dwujęzyczne osiągają kolejne etapy rozwoju językowego w tym samym wieku co dzieci jednojęzyczne. Dzieci dwujęzyczne w porównaniu do jednojęzycznych mogą w jednym ze swoich języków znać mniej słów i częściej popełniać błędy gramatyczne. Zdarza się, że prawidłowo rozwijające się dziecko dwujęzyczne otrzymuje nieuzasadnioną diagnozę zaburzeń językowych, gdy jest badane w swoim słabszym języku. Jeśli natomiast deficyty przejawiają się w obu językach, może to wskazywać na rzeczywiste zaburzenie. Słaba wydajność w jednym z dwóch języków,

a normalna wydajność w innym języku nie jest wskaźnikiem zaburzeń mowy. Dlatego tak ważne jest, aby diagnoza prowadzona była w obu językach albo aby przynajmniej uwzględniała informacje o obu językach dziecka pozyskane z różnych źródeł. Nie ma badań wskazujących, że dwujęzyczność przysparza dodatkowych trudności dzieciom doświadczającym SLI/DLD. Nie ma więc podstaw aby ograniczać tym dzieciom liczbę naturalnie przyswajanych języków.

Gdzie szukać informacji?

<http://dwujezycznosc.info/>

<https://www.bilingualism-matters.org/>

Spis przydatnej literatury, a także linki do użytecznych zasobów internetowych są dostępne na naszej stronie: <http://langusta.edu.pl/bm/>

Skontaktuj się z nami!

Dyrektor: dr hab. Zofia Wodniecka, prof. UJ

Email: bm-langusta@uj.edu.pl

Strona: <http://langusta.edu.pl/bm/>

Polub nas na Facebooku:

@BilingualismMattersKrakow

Opracowanie ulotki: dr Paulina Szydłowska*, mgr Joanna Durlik*, dr Joanna Grzymała-Moszczyńska*

Konsultacja naukowa: dr Krystian Barzykowski*, prof. dr hab. Ewa Haman[^], dr hab. Zofia Wodniecka, prof. UJ*

* Instytut Psychologii, Uniwersytet Jagielloński

[^] Wydział Psychologii, Uniwersytet Warszawski

Projekt i opracowanie typograficzne:

Krzysztof Tomaszewski / expo graphic

grudzień 2021